

Nowe stanowisko *Episernus tatarinovae* TOSKINA & NIKITSKY, 2003 w Polsce (Coleoptera: Ptinidae, Ernobiinae)

New locality of *Episernus tatarinovae* TOSKINA & NIKITSKY, 2003 in Poland
(Coleoptera: Ptinidae, Ernobiinae)

Jerzy BOROWSKI¹, Dawid MARCZAK², Adam KWIATKOWSKI³

¹ Katedra Ochrony Lasu SGGW, ul. Nowoursynowska 159/34, 02-776, Warszawa, e-mail: jerzy_borowski@sggw.edu.pl

² Wyższa Szkoła Ekologii i Zarządzania w Warszawie, ul. Olszewska 12, 00-792 Warszawa, e-mail: dawid.marczak@gmail.com

³ Instytut Nauk Leśnych, Wydział Budownictwa i Nauk o Środowisku, Politechnika Białostocka,
ul. Wiejska 45A, 15-351 Białystok, e-mail: akfiatek1@wp.pl

KEY WORDS: Ptinidae, Ernobiinae, *Episernus tatarinovae*, Poland, new locality.

Rodzaj *Episernus* THOMSON obejmuje 10 palearktycznych gatunków, z których 9 występuje w Europie, a jeden gatunek znany jest z Japonii (TOSKINA i NIKITSKY 2003; ZAHRADNÍK 2007; DODELIN 2016; PLEWA i in. 2020). W ostatniej z wymienionych prac, autorzy wykazują z Puszczy Białowieskiej dwa nowe dla Polski gatunki kołatków należących do rodzaju *Episernus*. Są to: *Episernus angulicollis* THOMSON i *E. tatarinovae* TOSKINA & NIKITSKY.

Poniżej przedstawimy kolejne miejsce, w którym odłowiono samca *E. tatarinovae*:

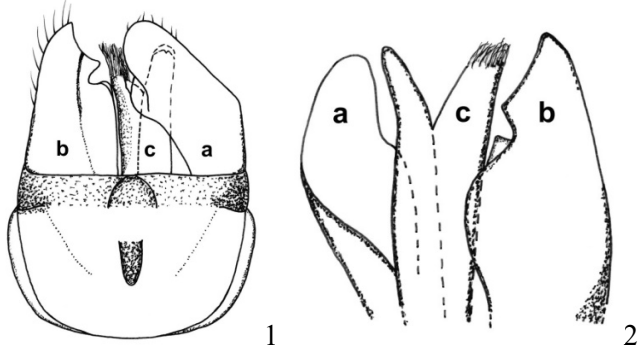
– Podlasie, Puszcza Knyszyńska, FE50 Rezerwat Budzisk, 1-30 VI 2019, 1♂, leg. D. MARCZAK & A. KWIATKOWSKI, pułapka IBL-5 zawieszona na martwym świerku.

Pułapka w którą odłowiono *E. tatarinovae* zawieszona była na grubym, martwym świerku, na wysokości ok. 2 m. od ziemi (Ryc. 3). Świerk ten rok wcześniej opanowany był przez kornika drukarza (*Ips typographus* L.) i częściowo posiadał przylegającą korę. Drzewo na którym umieszczono pułapkę znajdowało się na siedlisku lasu wilgotnego, gdzie oprócz świerków występowały także brzozy, osiki oraz pojedynczo sosny, olsze i dęby. Puszcza Knyszyńska jest drugim miejscem występowania tego gatunku w Polsce, a jednocześnie trzecim miejscem w całym dotychczasowym zasięgu *E. tatarinovae*. Okaz dowodowy znajduje się w kolekcji Katedry Ochrony Lasu SGGW w Rogowie.

Episernus tatarinovae został stosunkowo niedawno opisany, bo w 2003 roku. Sam opis jest dość dokładny i bez większych przeszkód można ten gatunek odróżnić od pokrewnych. Autorzy opisu zamieścili odrębne ryciny elementów morfologicznych, w tym mało precyzyjny rysunek samczego aparatu kopulacyjnego. W 2016 roku, DODELIN przy okazji rewizji palearktycznych gatunków z rodzaju *Episernus* jedynie we wstępie wymienia *E. tatarinovae*. W pracy PLEWA i in. (2020), której współautorem jest również B. DODELIN, autorzy przedstawiają rycinę aparatu kopulacyjnego *E. tatarinovae*. Jednakże, w dalszym ciągu można uznać ten szkic za mało dokładny i nie dający pewności oznaczenia gatunku. Dlatego poniżej przedstawimy krótki opis samczego aparatu kopulacyjnego *E. tatarinovae*, wraz z dwoma rycinami (Ryc. 1-2), które można będzie z powodzeniem stosować do celów diagnostycznych.

Samcze aparaty kopulacyjne gatunków rodzaju *Episernus* są silnie grzbietowo wygięte, niemal półkuliste. Wszystkie trzy zasadnicze elementy aparatu, czyli penis oraz prawa i lewa paramera, są asymetryczne i częściowo zachodzą na siebie. Taka budowa sprawia olbrzymie trudności w wykonaniu dokładnej ryciny lub zdjęcia. Aparaty kopulacyjne innych gatunków kołatków, w przeróżnych publikacjach są przedstawiane od strony brzusznej i zwykle dotyczy to przynajmniej częściowo spłaszczonych kopulatorów. W rodzaju *Episernus* dobrze jest przedstawić oba widoki (brzuszny i grzbietowy) najbardziej charakterystycznej, tj. górnej części aparatu kopula-

cyjnego. Samo przedstawienie paramer (często ustawionych do rysowania czy zdjęcia skośnie) i penisa, bez odpowiedniego opisu na niewiele się przydaje. Poniżej przedstawiamy dwie ryciny samczego aparatu koplacyjnego wraz z krótką charakterystyką poszczególnych elementów.

Ryc. 1-2. Aparat koplacyjny samca *Episernus tatarinovae* TOSKINA & NIKITSKY, odłowionego w Puszczy Knyszyńskiej, w 2019 roku.

1 – widok brzuszny; 2 – widok grzbietowy górnej części aparatu; a – prawa paramera; b – lewa paramera; c – penis.

Figs 1-2. Aedeagus of *Episernus tatarinovae* TOSKINA & NIKITSKY, collected in Knyszyńska Forest, in 2019.

1 – ventral view; 2 – distal part of aedeagus, dorsal view; a – right paramere; b – left paramere; c – penis.

Przy widoku brzuszny, prawa paramera (a) w nasadowej części jest o połowę węższa od paramery lewej; jej zewnętrzny brzeg jest charakterystycznie załamany i cała wierzchołkowa część jest wygięta w kierunku penisa (c); wewnętrzna krawędź przed wierzchołkiem jest silnie zwężona, ale sam wierzchołek szeroko zaokrąglony; krawędź wierzchołkowa paramery jest słabo, niewyraźnie owłosiona.

Lewa paramera (b), w nasadowej części jest dwukrotnie szersza od paramery prawej; jej zewnętrzna krawędź jest szpiczasto zakończona, a wierzchołek skośnie ścięty; wewnętrzna krawędź jest początkowo prosta, a przed szpiczastym wierzchołkiem zatokowato wycięta do środka; w wycięciu tym znajduje się mały, słabo wyeksponowany wyrostek; zewnętrzna krawędź paramery jest niewyraźnie, rzadko owłosiona.

Penis (c), w części nasadowej o równoległych krawędziach bocznych jest silnie wydłużony, na wierzchołku rozdwojony; lewa część wierzchołka jest słabiej schitynizowana, na szczycie zakończona nitkowato postrzępioną błoną; prawa część jest normalnie schitynizowana, słabo zwężająca się ku wierzchołkowi, a sam wierzchołek zaokrąglony i silnie zagięty do wnętrza.

Ryc. 3. Świerk na którym odłowiono *Episernus tatarinovae* TOSKINA & NIKITSKY, w Puszczy Knyszyńskiej, w 2019 roku.

Fig. 3. The Norway spruce on which *Episernus tatarinovae* TOSKINA & NIKITSKY, was collected in Knyszyńska Forest, in 2019.

PIŚMIENNICTWO

- DODELIN B. 2016: On the Palaearctic *Episernus* (Col., Ptinidae, Ernobiinae). Bulletin Mensuel de la Société Linnéenne de Lyon, **85** (9-10): 278-302.
- PLEWA R., JAWORSKI T., TARWACKI G., SUĆKO K., KONWERSKI S., KRÓLIK R., LASOŃ A., MELKE A., PRZEWOŻNY M., RUTA R., SZOŁTYŚ H., DODELIN B., HILSZCZAŃSKI J. 2020: New records of beetle species (Coleoptera) from the Polish part of Białowieża Forest with special emphasis on the genus *Episernus* C.G. Thomson, 1863 (Ptinidae) in Central Europe. Polish Journal of Entomology, **89** (1): 26-42.
- TOSKINA I.N., NIKITSKY N.B. 2003: A new species of Anobiidae (Coleoptera) of the genus *Episernus* from northeastern European Russia. Zoologicheskii Zhurnal, **82** (9): 1126-1128.
- ZAHRADNÍK P. 2007: Subfamily Ernobiinae Pic, 1912. (ss. 349-353) [W:] I. LÖBL, A. SMETANA (red.) Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 4. Elateroidea, Derodontoidea, Bostrichoidea, Lymexyloidea, Cleroidea, Cucujoidea. Apollo Books, Stenstrup.